

Platon

Platon: Phaidros sau Despre frumos

HUMANITAS

PLATON

PHAIDROS

Traducere, lămuriri preliminare și note de
Gabriel Liiceanu

HUMANITAS

BUCUREȘTI

CUPRINS

Prescurtări / 5

Lămuriri preliminare / 9

Despre autenticitate / 9

Despre perioada compunerii / 9

Despre titlu și subtitlu / 16

Despre personaje / 20

Structura dialogului / 32

Phaidros / 41

Note / 137

Bibliografie / 171

PHAIDROS

(SAU DESPRE FRUMOS: DIALOG ETIC)

SOCRATE, PHAIDROS

SOCRATE Încotro, dragul meu Phaidros¹, și de unde vii?² 227 a

PHAIDROS Vin de la Lysias³, fiul lui Cephalos, și merg să mă plimb în afara zidurilor; la Lysias am stat jos de azi-dimineață ore întregi nemișcat⁴. Iar dacă e să dau crezare prietenului nostru Acumenos⁵, sunt mai înviorătoare plimbările pe drumul mare decât cele pe sub porticuri.

b

SOCRATE Nimic mai adevărat, prietene. Înțeleg, așadar, că Lysias se află în cetate.

PHAIDROS Așa este; e la Epicrates⁶, chiar în casa de colo, a lui Morychos, vecină cu templul Olimpianului.

SOCRATE Și ce-ați făcut acolo? De bună seamă că Lysias v-a ospătat cu discursuri.

PHAIDROS Vei afla ce am făcut dacă, însoțindu-mă, îți iei răgazul să mă ascuți.

SOCRATE Mai încape vorbă? Oare nu mă crezi că, vorba lui Pindar, „este mai presus de orice ocupație”⁷ să ascult cum v-ați petrecut timpul, tu și Lysias?

PHAIDROS Atunci să mergem.

c

SOCRATE Iar tu vorbește, rogu-te.

PHAIDROS O fac bucuros, Socrate, căci ce vei auzi te privește din plin. Nu prea știu bine cum, ne-am pomenit vorbind despre iubire⁸. Ei bine, Lysias a descris seducerea

unui băiețandru de toată frumusețea, însă nu de către un îndrăgostit, căci — și tocmai aici și-a dovedit toată iscusința — el susține că se cuvine să cedezi celui care nu te iubește, mai degrabă decât celui îndrăgostit⁹.

d SOCRATE Strașnic om! Măcar de-ar fi scris că trebuie să-l preferi pe sărac bogatului, pe unul bătrân în fața unuia tânăr, ca să nu mai pomenesc de câte alte neajunsuri care mă apasă pe mine și pe mulți alții ca mine. Oricum, asemenea demonstrații n-ar fi numai subtile, ci s-ar dovedi și foarte folositoare obștei. În ce mă privește, am dorit atât de mult să te ascult, încât de-ar fi să-ți faci plimbarea luând drumul până la Megara¹⁰ și, după cum cere Herodicos¹¹, odată ajuns acolo să faci calea întoarsă, ei bine, nici atunci nu m-aș despărți de tine!

228 a PHAIDROS Cum adică, prea bunul meu Socrate? Crezi că eu, un nepriceput, aș putea povesti, din ce mi-a rămas mie în minte și fără să-l fac de răs pe autorul ei, o operă care lui Lysias, cel mai înzestrat scriitor din zilele noastre, i-a cerut atât amar de vreme și de studiu? Nu sunt defel în stare de o asemenea ispravă, și totuși mi-aș dori-o mai mult decât orice bogăție.

b SOCRATE Phaidros, Phaidros! Dacă eu nu-l cunosc pe Phaidros înseamnă că nu mai știu cine sunt nici eu însumi! Din fericire însă lucrurile nu stau așa. Știi bine că, ascultând un discurs al lui Lysias, Phaidros nu s-a mulțumit să-l audă o singură dată, ci revenind iar și iar asupra lui i-a cerut lui Lysias să vorbească din nou, lucru pe care acesta l-a și făcut cu mare grabă. Însă lui Phaidros nici asta nu i-a fost de ajuns: luând sulul pe care era scris discursul, el a parcurs încă o dată acele părți pe care dorea cel mai mult să le

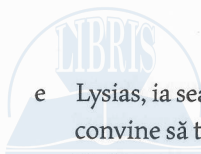
revadă, apoi, istovit de această îndeletnicire și sătul de locul pe care de cu ziuă stătuse întruna, a plecat să dea o raită, și-mi pare — pe Câine!¹² — că dacă nu e prea lung, el știe acum discursul pe de rost. Iar dacă a plecat să se plimbe în afara cetății, el a făcut-o cu gândul de a-l exersa recitându-l. Iată însă că a întâlnit pe cineva a cărui bolnăvicioasă pasiune este de a asculta discursuri¹³ și, văzându-l, s-a bucurat că are cu cine împărtăși delirul său corybantic¹⁴; l-a c
îmbiat deci să facă drumul împreună. Dar iată că, atunci când cel împătimit de discursuri i-a cerut să vorbească, el a început să facă nazuri, ca și cum nu asta i-ar fi fost dorința! Or, de fapt, de nu te-ai învoi să îl asculți, el ar fi gata, în cele din urmă, chiar să te silească. Așadar, Phaidros, cere-i acestui om să facă de pe acum ceea ce nu va întârzia să facă de îndată.

PHAIDROS Dacă-i așa, cel mai bun lucru pentru mine e să vorbesc cum pot, de vreme ce nu pari dispus în nici un chip să te desparți de mine mai înainte de a mă auzi vorbind, indiferent de felul în care aș face-o.

SOCRATE Întocmai precum spui.

PHAIDROS Voi face deci așa cum vrei. Însă adevărul ade- d
vărat, Socrate, este că nu am învățat discursul pe de rost. Totuși, cât privește sensul general, am să-ți povestesc, urmând principalele părți ale discursului, aproape tot ce a spus Lysias despre deosebirea care există între cel ce iubește și cel ce nu iubește — și am să încep cu primul punct.

SOCRATE Dar mai întâi, iubit prieten, îmi vei arăta ce îți ascuns în mâna stângă, sub manta. Ceva îmi spune că ai acolo chiar discursul. Și de-i așa, avându-l noi aici chiar pe

e Lysias, ia seama bine că, oricât de tare te-aș iubi, nu-mi prea convine să te folosești de mine pentru a-ți încerca talentul. Haide, arată odată ce-i de arătat!

PHAIDROS Bine, gata! Mi-ai năruit speranța de a-mi încerca puterile în fața ta! Spune-mi unde vrei să mergem și să ne așezăm pentru a citi.

229 a SOCRATE Să ieșim de pe drum și s-o apucăm de-a lungul râului Ilisos¹⁵. Și unde vei socoti că am dat peste un loc de tihnă, ne vom așeza.

PHAIDROS Aș zice că s-a nimerit tocmai bine să fiu desculț! Cât despre tine, ăsta ți-e obiceiul¹⁶. Astfel că numai bine vom merge, udându-ne picioarele, pe unde apa e mai mică. Și nu va fi deloc neplăcut, în plină amiază, pe arșița verii.

SOCRATE Atunci să mergem, iar tu ai grijă să afli locul unde să ne putem așeza.

PHAIDROS Vezi platanul uriaș de colo?

SOCRATE Ce-i cu el?

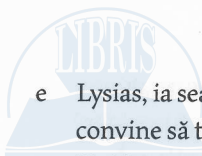
b PHAIDROS Acolo e umbră, vântul adie încetișor, avem iarbă ca să ne putem așeza și, dacă ne place, să ne întindem.

SOCRATE Haide atunci!

PHAIDROS Spune-mi, Socrate, nu de aici de undeva, de pe malul râului Ilisos, se zice că Boreas ar fi răpit-o pe Oreithyia?¹⁷ Sau de pe colina lui Ares? Legenda pomeneste parcă și de acel loc, spunând că nu de aici a fost ea răpită.

SOCRATE Într-adevăr, așa spune legenda.

PHAIDROS Deci acesta să fie locul? Apa are aici un farmec aparte, e atât de limpede și străvezie, iar malurile par anume făcute pentru hârjoana fetelor.

e Lysias, ia seama bine că, oricât de tare te-aș iubi, nu-mi prea convine să te folosești de mine pentru a-ți încerca talentul. Haide, arată odată ce-i de arătat!

PHAIDROS Bine, gata! Mi-ai năruit speranța de a-mi încerca puterile în fața ta! Spune-mi unde vrei să mergem și să ne așezăm pentru a citi.

229 a SOCRATE Să ieșim de pe drum și s-o apucăm de-a lungul râului Ilisos¹⁵. Și unde vei socoti că am dat peste un loc de tihnă, ne vom așeza.

PHAIDROS Aș zice că s-a nimerit tocmai bine să fiu desculț! Cât despre tine, ăsta ți-e obiceiul¹⁶. Astfel că numai bine vom merge, udându-ne picioarele, pe unde apa e mai mică. Și nu va fi deloc neplăcut, în plină amiază, pe arșița verii.

SOCRATE Atunci să mergem, iar tu ai grijă să afli locul unde să ne putem așeza.

PHAIDROS Vezi platanul uriaș de colo?

SOCRATE Ce-i cu el?

b PHAIDROS Acolo e umbră, vântul adie încetișor, avem iarbă ca să ne putem așeza și, dacă ne place, să ne întindem.

SOCRATE Haide atunci!

PHAIDROS Spune-mi, Socrate, nu de aici de undeva, de pe malul râului Ilisos, se zice că Boreas ar fi răpit-o pe Oreithyia?¹⁷ Sau de pe colina lui Ares? Legenda pomeneste parcă și de acel loc, spunând că nu de aici a fost ea răpită.

SOCRATE Într-adevăr, așa spune legenda.

PHAIDROS Deci acesta să fie locul? Apa are aici un farmec aparte, e atât de limpede și străvezie, iar malurile par anume făcute pentru hârjoana fetelor.